

LAUSUNTO MINERAALISTRATEGIAAN

Maailma tarvitsee entistä enemmän kultaa, kobolttia ja palladiumia sekä harvinaisia maamineraaleja vihreän siirtymän raaka-aineeksi. EU:n kriittisten raaka-aineiden asetus tuli voimaan vuoden 2024 toukokuussa. Käynnissä olevat kriisit ja globaalien tuotantoketjujen häiriöt ovat osoittaneet Euroopan unionin raaka-ainehuollon haavoittuvuuden. Uudet, fossiilivapaaseen yhteiskuntaan tähtäävä vihreä ja digitaalinen siirtymä (ns. kaksoissiirtymä) tulee entisestään lisäämään raaka-aineiden tarvetta.

Huolimatta kasvavista ulkoisista paineista Suomen lainsäädännön tulee edellyttää kaivosteollisuudelta vastuullista, kestävää ja ympäristöarvot huomioonottavaa toimintaa. Mineraalistrategian keskiössä tulee olla keskeiset kansalliset toimenpiteet, jotka johtavat aidosti vastuulliseen kaivostoimialaan. Ympäristöarvot tulee ottaa huomioon kaikessa kaivos- ja mineraalialaa koskevassa päätöksenteossa.

Kemin kaupunki toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Luvut 2-5:

Suomen mineraaliklusterilla on suuri merkitys kansantalouteen ja harvaanasuttujen alueiden elinvoimaan. Suomalainen mineraalia-ala, muutamasta poikkeuksesta ja vastoinkäymisestä huolimatta nähdään vastuullisena ja säädeltyinä toimialana. Mineraaliklusterissa on paljon kasvupotentiaalia ja edellytyksiä luoda uutta elinkeinotoimintaa, sekä vastata kansallisen huoltovarmuuden ja poikkeusolojen tarpeisiin.

Läntiseen teollisuusvyöhykkeeseen kuuluvasta Meri-Lapista ja sen lähialueilta löytyy olemassa olevien kromi-, kvartsi- ja kalkkikaivosten lisäksi useita lupaavia malmioita, kuten Suhanko, Raja-Palot ja Penikat. Kemin kaupunki on osaltaan valmis vauhdittamaan vihreän siirtymän edistämistä Suomessa ja erityisesti Lapissa. Tässä muutamia huomioita ja täydennyksiä strategian toimenpideoosioon:

6.1 Toimenpide Edistetään lupamenettelyjen sujuvoittamista. Kansallisella tasolla olisi syytä löytää pikaisesti lainsäädännön keinoja kaivosteollisuuden investointien luvituksen sujuvoittamiseen. Valtion tulisi edistää investointeihin liittyvien lupaprosessien sujuvoittamista ja lainmukaisuuden varmistamista jo luvitusvaiheessa, jotta valituskiirroksilta välttyttäisiin ja hankkeiden toteuttaminen ei viivästyisi kohtuuttomasti. Viimeistään ensimmäisessä oikeusasteessa tulisi voida linjata hankkeen lainmukainen valmistelu. Lupaprosessien yhteydessä tulee myös huolehtia riittävästä viranomaisresurssista ja lupamenettelyn läpinäkyvyydestä.

6.1 Toimenpide: Jalostusasteen nostamiseksi kartoitetaan hallinnollisia ohjauskeinoja, joilla voidaan edistää Suomesta louhittujen mineraalien hyödyntämistä suomalaisessa teollisuudessa. Meri-Lapista löytyy tähän hyvä, integroitu teollinen ekosysteemi: Euroopan unionin ainoa kromikaivos (Outokummun Kemin kaivos), joka sijaitsee Keminmaassa.

Kromimalmio on laaja ja nykyisellään kaivostoimintaa on mahdollista jatkaa 2100 luvulle. Kaivoksen rikastusprosessissa ei käytetä kemikaaleja. Malmiota hyödynnetään ruostumattoman teräksen valmistuksen raaka-aineena ja kaivos palvelee ainoastaan Outokummun kromitarpeita.

Tämänkaltaisia ekosysteemejä olisi toivottavaa syntyä myös muiden kaivosten yhteyteen, jotta kaivostoimialan hyväksyttävyyttä paikallisyhteisöissä kasvaisi. Ekosysteemin syntyminen edellyttää maakunta- sekä kuntakaavoituksen, TKI- ja koulutusorganisaatioiden sekä valtionviranomaisten kykyä yhteisen ennakkoinnin käynnistämiseen hyvissä ajoin ennen varsinaisia luvitusprosesseja. Suurinvestoinnit ja ekosysteemin rakentaminen edellyttää myös eri toimijoiden yhteistä investointitoimintojen edistämistä sekä kansallisella että maakunnallisella ja kuntatasolla.

6.1 Toimenpide: valmistellaan ja otetaan käyttöön kannusteita ja sääntelyä mineraalialan kiertotalouden edistämiseksi. Kaivostoiminnan kannalta keskeistä on löytää uusia käyttökohteita sekundääristen raaka-aineiden käytölle ja mm. sivukiven hyödyntämiselle esimerkiksi maanrakennuksessa. Nykyisen lainsäädännön osalta sivukivi nähdään ensisijaisesti kaivosjätteenä ja sen hyödyntäminen neitseellisen raaka-aineen sijasta ongelmallisena.

6.1 Toimenpide: Arvioidaan kaivosmineraaliveron vaikutuksia. Arvoketjun oikeudenmukaisuuden edistäminen kaikessa päätöksenteossa tulee olla keskiössä myös kaivoshankkeiden osalta. Nykyinen kaivosmineraalivero ei tätä näkemystä tue ja on siltä osin epäonnistunut ja osin myös kohtuuton. Esimerkkeinä voidaan mainita Keminmaassa sijaitseva Outokummun Kemin kaivos, jonka kaikki liikenneyhteydet (tiestö/rautatie) ovat Kemin tie- ja katuverkkoa pitkin ja jätevesi ja vesistövaikutukset kohdistuvat Kemin alueelle, mutta kaivosmineraaliveron tulo ohjautuu kokonaisuudessaan Keminmaahan ja kustannukset jäävät puolestaan naapurikunnan, Kemin, maksettaviksi. Toisena esimerkkinä voidaan mainita Ranualla suunniteltu Suhangon kaivos, jonka apualueet sijaitsevat pääosin Tervolan puolella, kaivoksen purkuvedet ohjataan Tervolan läpi Kemijokeen, mutta kaivosmineraalivero tuloutetaan kokonaan Ranualla.

6.2 Toimenpide Suunnitellaan kannusteet parhaiden teknologioiden ja kiertotalousratkaisujen käyttöön Sääntelyllä tulee myös varmistaa, että hanketoimijalla on selkeä käsitys sallituista ratkaisuista mm. vesien käsittelyyn kaivosalueella. Edelleen on mahdollista valita menetelmiä, jotka on todettu luontoa kuormittaviksi, kuten suotavat pohjapadot. Myös hankkeiden lupaprosessien jälkiseurantaan tulee varautua paremmin ja etenkin jokien valuma-alueelle osittain sijoittuvien kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten luotettava ja läpinäkyvä seuranta tulee varmistaa. Kemissä toimiva Kiertotalouskeskuksen kaltaiset toimijat ovat keskeisiä alueellisia kumppaneita tiedon välittämisessä ja parhaiden käytäntöjen jalkauttamisessa jo hankesuunnitteluvaiheessa.